

Филип Попов писател-сценарист

NEST-ART-GROUP „ФИЛИП ПОПОВ писател-сценарист“

„Директно за културата.“

Предаване по телевизия „СКАТ“ на Любомир Захариев

от 10. 30 часа на 28.02.2017 година.

Вие сте с предаването „Директно за културата“

Темата днес е: Писателят Филип Попов.

Филип Попов е роден през 1930 година и почива през 2003 година. Бил е боксьор. Тренирал е и плуване и ски. Завършил е 4-годишен курс за сценаристи в Баня.

Като творец Филип Попов е в литературните среди на град София от 60-те години на миналия век до края на Земния си живот. Сред бохемата на „Бамбука“, освен с литературните си произведения, Филип Попов е известен като „Боцмана на кораба за далечно плаване.“ на поета Иван Пейчев и „...един от последните несъкрушими рицари сред българите!“ на писателката Свобода Бъчварова.

Обществената си творческа изява Филип Попов започва с разказа „Дядо Йото“, - отпечатан в списание „Наша родина“ в 1958 година. Негови разкази са отпечатани в списание „Пламък“. Есето му „Кредо“ е отпечатано във вестник „Литературен форум“. Филип Попов е работил като асистент режисьор към киностудия на Народната армия. Бил е сред миньорите на каскада „Белмекен-Сестримо“. Работил е като спасител на плажа и къде ли не, - опознавайки света.

Днес мои гости са:

Писателят Иван Есенски

Добър ден, господин Есенски!

и сценаристът и капитан на далечно плаване **Петьо Пейчев**, - син на Иван Пейчев - който пазнава Филип Попов.

Иван Есенски: И самият капитан!

Любомир Захариев: Да. Да. Аз познавах Филип Попов. Той беше горд човек и затова, - гордостта му

пречеше - да стане известен писател като някои други. Нали така?

Иван Есенски: Е, не само гордостта, - и други неща, които бяха извън него.

Любомир Захариев: Да.

Петър Пейчев: Предполагам, че като човек със собствено мнение и доста корав мъж, е имал доста неприятности с литературните и особено с около литературните среди, - така че нещата са приблизително ясни. Да. Не беше известен. Между другото той не обичаше да говори за поне по лични впечатления за литературата и професионални разговори и

Любомир Захариев: От време на време.

Иван Есенски: и фуканици

Петър Пейчев: Не! Фукане с литературни възможности и среди. За него бяха...

Иван Есенски: Как се ставаше известен в ония времена, - това е съвсем отделна тема.

Любомир Захариев: Как се запознават Иван Пейчев и Филип Попов?

Петър Пейчев: Добре. Сега това може да е легенда. Аз съм го споменавал при тебе. На един боксов мач,- мисля, че Филип се боксира за шампион на Републиката, - финална или полуфинална среща. С Филип се закачаше един. Добре беше. „Така в почивките чувам, от време на време, един глас - вика - на един разбирач: А бе, рефера, погледни го тоя, бе!... Той не се бие чисто, бе! Удари под пояса, като влезе в клинч. И отново – казва - в цялата глъчка чувам възмутен глас: „Рефере, накъде гледаш бе! Идиот!“ И Филип вика: „Аз реших да се запозная с тоя разбирач и, след срещата - вика, - като се понаметнах и слезнах долу между публиката, викам - некой приятел да ми го доведе.“ И така се запознахме с баща ти. Той беше един накуцващ човек, който... който, - казва – вече явно имаше някакви познания по бокс, защото, от време на време, направих един-два фала и той ги забеляза.

Иван Есенски: Има страст към бокса.

Любомир Захариев: Да започнем с „Краят на приказката“. „Всеки роман започва като една приказка. Приказката е винаги с хубав край. В романа не винаги.“ - казва Филип Попов. Може би това е едно откритие!

Иван Есенски: Да. Като афоризъм, - откритие, разбира се! Но нека да започнем с една така малка предистория. Аз знам как ставаше известен някой и, с цената на какво, се ставаше известен и защо Филип Попов не стана известен. Значи, не толкова поради нежеланието му, защото не е естествено човек да не желае да стане известен и то особено в областта на литературата, където това е една от целите, - разбира се твърде примамлива - защото се работи със словото - защото посланията, които един човек може да изпрати, могат да бъдат чути от много хора и е естествено това да има своите последици. В случая обаче има, според мен така, - два фактора, които са попречили на Филип Попов. Аз не го познавах. Ще отворя една скоба. Така за пръв път за него ми заговори един възпитаник на литературен институт „Максим Горки“. Това е Иван Станев. Лека му пръст. Той беше член на сценарната комисия заедно с Константин Павлов. И така един следобед

Любомир Захариев: Той се познава с Константин Павлов. Филип Попов.

Иван Есенски: Да. Няма начин да не се познава, защото Павлов Коцето беше по това време в сценарната комисия. И заговорихме за съвременната драматургия, - съвременната кинодраматургия. Това беше времето на сериозното, на голямото българско кино. Време, което отмина безвъзвратно и, което няма да се върне поне близките 50 години. Аз не съм песимист, но за съжаление не виждам нищо, което да подсказва поне, че българското кино ще върне минимум половината поне от предишния си блясък, - от онази своя слава. И тогава Иван Станев заговори за Филип Попов, - заговори за неговите литературни сценарии. Значи, литературният сценарий... Това е вторият фактор за който говорим. Литературният сценарий, който беше специалитета всъщност на Филип Попов, не е от онази литература, която става широко известна. Тъкмо обратното. Значи, литературният сценарий сам по себе си е една канава, - основа за нещо, което в последствие прераста в режисьорски сценарий. Значи, - технологията на киното е твърде сложна. Не винаги

Любомир Захариев: Двамата сте били сценаристи.

Иван Есенски: Да. Да. Значи, - литературният сценарий в основата си е бъдещият режисьорски сценарий. Но от там до мушунга, - до монтажа, - има твърде дълъг и сложен път и, не винаги, - литературният сценарий - сто процента, се пренася симетрично в киното. И така излиза. Тъй като това е колективно дело, - киното! Там работят много хора с много виждания. Определяща роля има режисьорът, - по принцип. За съжаление, онова което ние сме свикнали да наричаме норма на киното, - това е холивудския модел на 60-те години, - той също безвъзвратно отмина, - когато в американското кино работят едни сценаристи, - да речем - като Форман, - като Стайнбек. Сега вече всички режисьори пишат сценарии. Всички режисьори са и големи майстори. Затова в киното от 100 филма, - 90 са пълни бози. Онова, което някога е било, между другото, - така наречената сапунена опера, - днес, - шествайки триумфално и кандидатства за Оскари и Аскери. А и ги получава отгоре на всичко. Тъй като актьорите няма къде да играят. Масовата култура, която няма нищо общо с голямото кино, - с елитарната култура. Масовата култура е станала вече ежедневие. И ето! Виждате, че дори днес няма как да говорим за сериозния кинодраматург, - сериозната кинодраматургия! А и тя няма пазар. Значи, - от тогава - по други причини, - включително идеологически - хора като Филип Попов не са могли да пробият в киното. А сега по чисто пазарни причини, - също не се говори за тях. И те няма как да се забележат дори като литературен факт!

Любомир Захариев: Защо самотникът, който е капитан на кораб не слиза на брега, когато кораба пристигне?... Може би защото, да не се докосне до земната суета, от която има лоши спомени. Може би образът на самотника е образът на самия Филип Попов?

Иван Есенски: И така, но аз искам да направя един друг паралел, който, разбира се, като асоциация е малко по-далече. Но „Края на приказката“ е една от най-знаменитите новели, - така наречените, – „Най-великите новели на Джек Лондон!“ Така, - според мен, ако някъде има един том от стоте новели на човечеството, тая прекрасна новела, ако не е на първо, трябва да е поне на второ място. Филип Попов съвсем съзнателно е направил тая асоциация. Сега го разбирам.

Любомир Захариев: Той беше почитател на Джек Лондон.

Иван Есенски: Как иначе. Там героят на Джек Лондон е Доктор Линдин. Става дума за един високоблагороден жест и всъщност, - една голяма част от чертите

на този благороден герой на Джек Лондон са пренесени върху главния герой на „Краят на приказката.“, - Радослав, който е морски офицер-подводничар. И всъщност тук Филип Попов за пръв път сблъсква онова, - което е делничното, онова, - което е рутинното и романтиката на морския живот, - на морската съдба. Защото съдбата на Радослав е морска. И там, - където в един момент се преплитат исканията на земното, - на битовото, - на еснафското, ако щете и романтиката, - която е свързана с просторите, - с отсъствието на време, ако щете дори, - тъй като понятието на подводничарието е дълбочинното, - т.е. то върви от възможността към смисъла за същината на живота. Така е в „Краят на приказката.“ на Филип Попов! Но там всъщност той е използвал един така класически похват, - похвата на любовния триъгълник, - само че не на една жена с двама мъже, а един мъж с две жени. И човекът, който е възпитавал себе си в благородството, в добротата, във възвишените идеали... А между другото това са качествата, които се забелязват във всички произведения, - те са седем - публикувани посмъртно на Филип Попов. Изключвам тези, които изброихте, но това са отделни разкази, които се публикуват в отделни списания периодично

Любомир Захариев: В „Кредо“.

Иван Есенски: Освен в „Кредо“, - списание „Септември“, - вестник „Литературен форум“, впоследствие, - след 90-та година. Но тези книги на Филип Попов са всъщност едно мировъзрение, - един характер личен, който той съпоставя с онова, което е в живота около него и го съпоставя в различни времена, - от 58-ма година, когато публикува първия си разказ „Дядо Йото.“, - не „Дядо Йоцо.“ на Вазов, а „Дядо Йото.“

Любомир Захариев: „Дядо Йото.“

Иван Есенски: Там също един шоп, който присъства така в живота по един друг начин, но също проглежда за нещата с едни други такива вътрешни монолози, - и се стигне до последните му произведения, - до това есе в „Кредо“, за което говорите, което той публикува след промените, - 90-та година. Всъщност тези книги, които са публикувани след смъртта на Филип Попов, започват с едно стихотворение, - в което е много интересна компилацията. Това е едно стихотворение, в което са взаимствани два куплета от знаменитото стихотворение на Славчо Красински, - „когато слиза вечерта над окосените ливади“ и е добавен един куплет, - отдолу, който вероятно е на Филип Попов. Който е куплет-гротеска, - който е куплет, - който всъщност не жали толкова за

младостта, - колкото за непостигнатите мечти, - за онова, което всъщност живота ни принуждава да правим, - без ние да го желаем и ние заплащаме с цената на собствения си живот, за да стане това, което не сме искали да стане. Интересна пародия е това!

Любомир Захариев: Литературният сценарий „Краят на приказката.“ ни връща в едно отминало време, - времето на дълбокия социализъм, което почнахме да позабравяме. Прави ми впечатление терминологичната компетентност, с която си служи Филип Попов по отношение на навигацията. Той е общувал и с моряци и с капитани. Вие като капитан далечно плаване, какво ще кажете?

Петър Пейчев: Сега, Любо, ти ме повишаваш твърде много. Аз съм стигал до втори помощник, но това е нещо съвсем различно.

Любомир Захариев: Да. Добре.

Петър Пейчев: Но мога да ти кажа, че е много компетентен. Аз прочетох сценария макар и много набързо и накратко, но, - не от мене, разбираш ли, - не се е стигало да му обяснявам терминологията, - на морската терминология тогава. Така че сам. Явно има и други приятелства освен с мене и предполагам, че самостоятелно се е ровил в източниците и наистина по отношение на терминологията е изключително точен, - да не говорим, че сценарият е много хубав.

Любомир Захариев: Така е. Така е.

Иван Есенски: Прави ми впечатление обаче, че всичко – тъй като неговите книги са с различни сюжети, - изключително различни теми - всичко, което разработва Филип Попов блести буквално с ерудиция, - тъй като литературният сценарий има една особеност. При него сюжета се развива по принципа на наслагването т.е. лепенето на отделни късове, на отделни кадри и всъщност тези литературни сценарии, които се появиха сами по себе си, те

Любомир Захариев: Това е характерна особеност за литературния сценарий.

Иван Есенски: Да. Да. Но ние разглеждаме всъщност в случая книгата, - литературната основа. Това са епизоди, които така, - можем да ги оприличим с мозайката. Те са съставени от отделни късове. Всеки един къс, сам по себе си, нищо не означава, - в общия контекст вече придобива смисъл и води към съответния край. А краят пък по принцип завършва като всеки един край, -

завършва с контраата. Това е термин от киното, - с който завършва и всеки един филм.

Любомир Захариев: Забравих да кажа, че във всяка регионална библиотека може да се намерят разказите на Филип Попов. Да го имате впредвид.

Иван Есенски: И не само разказите, - и литературните му сценарии, - и текстовете му...

Любомир Захариев: А, бе... Текстовете на Филип Попов. Филип. Попов не понасяше снобите. Очевидно е, че, не от снобската стихосбирка на художници и писатели, е „Краят на приказката“.

Иван Есенски: Не само снобизма, но и онова, което превръща човека в роб, защото всеки се ражда с мечти, - особено в юношеството, - така ние сме изтъкани само от мечти или предимно от мечти, ако мога така да се изразя, - от желание за бъдещето. Затова нашите родители непрекъснато ни приземяваха. Навремето ни казваха: „А, бе, бъдете земни, - живота е нещо друго.“ Наистина живота се оказва друго. Но представете си, че човек престане да мечтае, - пък какво би било в живота му изобщо?... И в случая с Радослав е точно така! Тази връзка със стюардесата Лида, - за която между другото с нея започва книгата, - тъй като тя е разделена грубо казано на три части. Този литературен сценарий или този литературен текст или книгата. Както и да се изразим, все ще е правилно. Радослав на сушата. Значи, - морякът на сушата. Ървинг Стоун има една такава книга за Джек Лондон. Разбирате ли за какво говоря?... Значи, - тука не говорим за влияние, - за влиянието на Джек Лондон върху Филип Попов, а за тези асоциации, които противопоставят всъщност, - Тъмнината на Светлината, - Лошото на Доброто. И в „Краят на приказката.“, този край на тази приказка, не е края на онази приказка, както при Джек Лондон, а е съвсем така, бих казал, пораженчески край. Защото Радослав жертва любовта си в името на едно спокойствие, в името на това да не живее повече в общежитието, да отиде да живее в отделен апартамент в името на удобствата. И в същото време той си позволява нещо, което според морските закони не е допустимо. Особено в бойната флота.

Любомир Захариев: Да качи жена си на подводница.

Иван Есенски: Помните. Пак Джек Лондон. Извинявам се, че непрекъснато го цитирам, но асоциацията е пряка. Морският вълк Ларсен! Нали?... Там пък вече

този дяволък - за който непрекъснато моряшкото суеверие говори - се случва и се сбъдва по възможно най-лошия начин. Лошото в съдбата на Радослав не е това, че е качил жената на подводницата, - което е недопустимо и това е абсурд между другото, - особено на боен кораб, пък камо ли на подводница. Но независимо от всичко приемаме тая художествена условност. Какво се случва след това?... Ами случва се най-лошото. Той губи любовта си, нали и възприема едно съжителство. Как го възприема обаче?... С цената на собствения си морал, - с цената на това, че сам - с ножицата на еснафския бит - отрязва своите ангелски криле. И в какво се превръща?... Превръща се в нещо, което не може да живее със себе си! И прави, разбира се, първото разплащане със съдбата. Напуска Вера, - жената, която всъщност го обича. Нали? Но не винаги ние обичаме тези, които пък нас ни обичат.

Любомир Захариев: Обичаше ли Филип Попов крайбрежната атмосфера?

Петър Пейчев: Задаваш ми въпрос, на който почти не мога да отговоря, защото... Не. Никога с него не съм бил на крайбрежна атмосфера.

Любомир Захариев: Особено Созопол.

Петър Пейчев: Може би Созопол. Имаше песен. С баща ми обичаха една много популярна тогава песен. Вие сигурно я знаете. „В една крайбрежна кръчма, в най-тъмното кюше, видях да пие бира едно съмнително лице.“

Иван Есенски: А-а.... Много сме я пяли...

Петър Пейчев: Та може би като човек, който е по душа моряк, - предполагам, че е харесвал крайбрежната атмосфера. Но мисля че той често е бил. И, че е бил спасител. Предполагам, че е така, но лично не мога да говоря. За съжаление.

Любомир Захариев: Как Филип Попов пресъздава драматичните ситуации?... Имам впредвид разговора на Вера с баща 'и, скандалът между Радослав и Вера. Той е майстор на драматичните ситуации.

Иван Есенски: Значи, - нека да приемем една уговорка още в началото. Самият литературен сценарий - говоря за сериозните литературни сценарии - изискват изключително добро познаване на детайла и на монтажа, - тъй като те се състоят от детайли. А детайлите, които звучат в една обща гама, - които звучат в една обща хармония и в крайна сметка са достоверни, - защото, ако всичко това го събереш накуп и не е достоверно, т.е. не е равно на живота, - то не е убедително,

- то престава да бъде изкуство. В най-добрия случай може да бъде фотография или някакъв очерк или някаква публицистика. Значи, ние в случая говорим - и аз искам да кажа няколко думи по този въпрос - за литературните сценарии, които... Значи, - не са чак толкова много добрите сценаристи в нашата литература. Значи, - като започнем, - Братя Мормареви, Анжел Вагенщайн, Николай Хайтов - аз така... Станислав Стратиев, включително - в тази редица бих поставил, разбира се, със задна дата и това е мое лично мнение - бих поставил Филип Попов. Значи, - един изключително ерудиран и майсторски владеещ материята драматург, - изключително добре познаващ киното! Значи, - не е малко да познаваш киното. Но... А в същото време литературната основа изисква достоверност и на литературния текст. Значи, - не можеш да накараш човека да лети примерно, след като той няма крила, - не можеш да го накараш той да се самоубива, след като той желае да живее още сто години. И точно в това желание и сблъсъка с действителността, - с основа което животът ни предлага и то всеки ден, - се състои драмата. Филип Попов в тия ситуации проявява между другото и една, бих казал, литературна мъжественост, защото той не прави компромиси с темата. Винаги една тема, - особено в тия времена значи, - може човек, - за да мине сценария или книгата. „А, бе, нека да посветим на БКП нещо. Нека да пуснем партийният секретар да каже тежката си дума и да оправи светлото ни бъдеще.“

Петър Пейчев: Индулгенцията.

Иван Есенски: Да. А красивото бъдеще

Любомир Захариев: Има Новини,

Любомир Захариев: Радослав спасява потопената подводница с помощта на механика. Всичко това не ни ли напомня един филм на Харисън Форд - със съветски военноморски сюжет - с една ядрена подводница. Само че писан много, много по-късно.

Петър Пейчев: Ловът на червения октомври.

Иван Есенски: И Шон О'Коннери.

Любомир Захариев: Господин Пейчев, това не ви ли напомня инцидента с подводницата „Курск“, в която се издавиха над сто и трийсет руски моряци?

Петър Пейчев: Сега. Виж. Аз не съм много добре запознат с инцидента с „Курск“, но доколкото съм чувал и по прочитал, там става въпрос за една стара технология от германския подводен фонд от Втората световна война

Иван Есенски: Торпедо

Петър Пейчев: Да. Торпедо. Малка парогазовата турбина на Валтер, която между другото в съвременните модерни квоти почти не се използва. Избухва

Иван Есенски: Ускорители ... се взривява

Петър Пейчев: Взривява се и разкъсва корпуса. За спасяване... Там загинаха хората и мисля, че в кръговия отсег бяха останали около десетина човека, които живяха ден-два и беше страшно мъчителна история между другото. Ами напомня ми по някакъв начин, разбира се. Филип е виждал нещата доста ясно

Любомир Захариев: Още тогава.

Петър Пейчев: още 60-та, когато е писан сценария.

Иван Есенски: Сложен сюжет е това. Има дори. Помните „Късче небе и за трима“ на Рангел Игнатов. Хората, които са в една такава критична ситуация, нали, с помощта на механик, - дали с помощта на собствените си познания, на собствената си храброст, - често пъти, жертвайки живота си, - жертвайки живота си в името на другите. Но тези критични ситуации са изпитание за човешкия дух, - по принцип. Още повече, че Радослав има какво да спасява на тая подводница. Но тук, поставяйки го, - в една такава ситуация, - всъщност Филип Попов иска да достигне представата за предела на човешките възможности. Не само физическите! Защото в един негов разказ, мисля, че той се казваше... Става дума за Сестримския балкан, където той...

Любомир Захариев: О да! Там и където е участвал. „Тези, които останаха.“

Иван Есенски: Там има една такава ситуация. „Тези, които останаха.“ се нарича разказа. Там също една такава ситуация, - няма вода, - няма между другото там 30 или 50 метра над главите на героите, но пък има срутване в един тунел, - благодарение на немърливостта на един човек, който заема длъжност, която не само не заслужава, но и не е подготвен за нея. Това коства едва ли не живота на хората. Имало е такива случаи и то не веднъж. В ония времена имаше национални строителни обекти. Аз помня, - двама мои приятели загинаха тука на

така наречения Дъбков мост. Но се мълчеше, защото тези смърти не се отчитаха официално. Мълчеше се по принцип, нали. Винаги, когато се строят подобни неща има жертви, които се предвиждат. И винаги в едно учение, дори в едно най-обикновено учение военно, се предвиждат жертви. Няма какво да се лъжем. И в тая ситуация, - не винаги този, който е парадния човек, - който носи прекрасно мундира си, - пее любовни песнички с китарата вечер или пък марширува на плаца, е най-добрият и най-храбрият и най-честният.

Любомир Захариев: Как пресъздава Филип Попов драмата с потопената подводница?... Сякаш, че е бил там?

Иван Есенски: Е! Значи, - няма начин сериозният писател. Аз не казвам големият, защото не съм привърженик на тези класификации. Сериозният писател винаги проучва детайлно материята, с която работи, иначе не е сериозен писател. Другото което е, - значи, - ти говориш от името на една група хора, които в случая са професионалисти. Първите, които ще скочат и ще кажат: „Ти говориш лъжи!“ Или пък: „Това не е вярно!“ Са те. Значи, тоя въпрос по принцип не съществува, - когато човек се заеме да създава подобно произведение. Но пък интересното е в случая, че това произведение, - в нашия случай, - това произведение е литературен сценарий. Това е сценарий. Значи, тука всеки детайл трябва да бъде изпитан. Ако в прозата можеш да минеш с една условност, с едно лирично отклонение, - да погледнеш небето и да оприличиш облаците, да речем, на захарни топки, - тука не можеш. Тук трябва да говориш за щурвала, - трябва да говориш за компаса, - трябва да говориш за торпедния отсек, - за неща, които са реални, - за които трябва да знаеш механизма на действието им. А те между другото, тези които са вътре в тази подводница с дълги години са се обучавали, - с месеци са се обучавали, как да вършат това нещо и тях не можеш да ги излъжеш по никакъв начин. За тази достоверност говорим.

Любомир Захариев: Сцена ли е житейската логика на нещата. Филип Попов. Случаят с раздялата на Радослав и Вера е абсолютно логичен?!

Иван Есенски: Логичен е разбира се, - напълно човешки. Тази раздяла е настъпила много отдавна, - непосредствено след сватбата. Но за съжаление този вирус има латентен период, - дълго живее в нас, - докато в един момент избухне и викаш: „Ама защо така се случи, днес?“... Така е станало преди месец, два, година. Случило се е, - човешки взаимоотношения.

Любомир Захариев: Пророчески ли са думите на Филип Попов в началото на „Една нощ без сбогом“: „Напразно затваряме прозорците понякога... напразно се мъчим да се приютим зад дебелите стени на къщите... Когато един народ е разделен на две... пукнатината минава през всеки един човек.“. Нима и сега не е така?... Кога започна тази пукнатина?... От септември 1923 година.

Иван Есенски: Томас Ман, който е един от пророците на дваисти век, - Томас Ман във „Вълшебната планина“ има един момент, в който казва: „От тук нататък, - от Първата световна война, - човечеството не може да говори за хуманизъм.“ До Първата световна война е нямало тези граници вътре в хората. Не политическите граници! Макар че още първите граници са прокарани в 1870 година от Бисмарк по време на френско-пруската война. А да не говорим за нашите граници тука, - Берлинския конгрес, за Ньойския договор. Тъй като всички тези изкуствени насаждения разделят хората съзнателно. За да провокират напрежение. За да провокират нещастие. За да може една малка група, както е сега, - един процент да владее 80 или 90 процента от световните богатства. И естествено е в ония времена, когато хората за пръв път се сблъскват с тези несправедливости. Тъй като в началото на дваисти век - това е горе-долу средата на индустриалната вълна - вече съществува голямата книга на революцията, - „Капитала“ на Карл Маркс. От тук нататък вече е възможно всичко. И само след 17 години, след деветстотната година, виждате какво стана в Русия. Светът няма да се оправи още 200 години напред, благодарение на тия жестоки кланета. Но в същото време точно от Русия пък тръгва и тази провокация, която се нарича износ на революция, - която е родена в главата на Лев Троцки. И износа на революция, - това представлява: Създаване на огнища на напрежение. И те са знаели прекрасно, - хората, които са родили първия интернационал и втория и третия, включително в последствие, че не винаги това става успешно, - една революция от първия път. Даже, - по принцип не е успешна една революция. Защо тогава революциите се вдигат?... Знаете за революциите в Унгария, в Германия след Първата световна война. В България 23-та година, - в най-неудачния момент, - в най-неудачният момент значи, - не след Деветоюнския преврат, а точно през септември. Това е едно инспирирано въстание, в което са хвърлени да изгорят хиляди човешки живота, - нарочно. И тези, които го запалват, знаете, - бягат, позорящо, през Сърбия и се прибират обратно.

Любомир Захариев: Един от клуба на БКП казва: „Тодор Луканов продължава и вече открито се обявява срещу необходимостта от въстание.“ Това е факт, - че Тодор Луканов, като член на ЦК на БКП, се е обявил срещу необходимостта от въстание. Още тогава Филип Попов е познавал добре исторически факти, които се криеха по времето на социализма.

Иван Есенски: Значи, - нека само с едно изречение да отбележим, че и в случая, Филип Попов се е подготвил блестящо. Защото

Любомир Захариев: Той знае хронологията.

Иван Есенски: Той знае хронологията и за Тодор Луканов и за Кожухаров, както е в случая, - който е действителна фигура - и за факта, че когато избухва въстанието, всички заседания на Министерски съвет са провеждани в Централна поща, а не в Министерския съвет, - която е била охранявана с оръдия, картечници... и никой не е бил допускан вътре. По същото време между другото той цитира документално изказване на Димо Казасов, - в случая, - в тази книга, - в този литературен сценарий, който е писан 63-та година, т.е. писан 40 години след събитието 1923 година и между другото половин век не е бог знае какво голямо разстояние, за да може човек да обхване същината, значението и последствията. Защото пък да не забравяме, че

Любомир Захариев: Има човек на телефона. След това. Заповядайте.

Иван Есенски: Да не забравяме, че този сценарий е създаден по време, когато съществуваше цензура и е създаден общо взето по правилата на социалистическия реализъм. Макар че тук Филип Попов си е позволил един личен обективизъм. Той е много обективен в това отношение и даже на места... Тъй като съществуваше тогава едно понятие наречено „септемврийска литература“, значи, тия хора - нито Ангел Каралийчев, нито Антон Страшимиров, нито Разцветников - са писали съзнателно своите неща за септемврийското въстание. Но като българи, те няма как да не реагират, - да не скочи един от гениите на българската литература и да каже: „Клаха народа си, както турчин не го е клал.“ Антон Страшимиров, който написа между другото един от най-знаменитите романи на това време.

Любомир Захариев: После казват, че онези

Иван Есенски: Разбира се. Разбира се!

Любомир Захариев: че онези, които изоставиха плачещите жени, майки и т.н. Визира, че Георги Димитров и Гаврил Генов и т.н.

Иван Есенски: Да. Каквото и да преписват на Гео Милев, - той никога не е бил настроен така ярко комунистически. Гео Милев е един великолепен български интелегент, който между другото вижда, че колят народа му, - че избиват народа му и той не може да мълчи и създава тая блестяща поема „Септември“.

Любомир Захариев: Как описва Филип Попов зверствата по време на въстанието от едната и от другата страна? Мисля, че по един достоверен начин.

Иван Есенски: Абсолютно достоверен начин. Значи, - има един момент, в който нещата са така натезжали по отношение на несправедливостта, която властта употребява спрямо въстанниците и това е книгата „Село Борово“ на Крум Велков. Там също героят е Марин. Между другото Марин, който е въстанника, който накрая войниците го убиват, тъй като войската е тази, която потушава метежа, а шпицкомандите са действали на принципа на турския башибозук навремето, когато са ставали такива метежи в империята турската. Но в нашият случай между другото Филип Попов си е позволил да бъде и човечен по отношение, и на врага, макар че така в едни сублимни моменти, когато поручик Пеев вижда, че Марин е хванат, - неговата свързка, - неговата дясна ръка, той вече достига до истерия, - той е готов да убива всички наред, само заради това предателство на близкия му човек. А защо Марин извършва това предателство в кавички?... Защото там отсреща е неговият учител. Значи, тая морална скала е съществувала и в двете страни. И от страна на метежниците, и от страна на тези, които са потушавали метежа. Ценностите не са били изгубени, - макар че човешкият живот на врага отсреща вече не струва нищо.

Любомир Захариев: Макар че, ако трябва да преминем в исторически план, не са били убити повече от 2000 въстаници и

Иван Есенски: Да. Достоевски е този, който казва, че „Една революция не струва нищо, ако тя струва сълзата, дори една сълза на едно дете.“. А сега понеже ние, след като преживяхме кървавия двайсти век, това да доизбият 10 или 20 милиона, нищо не означава вече за човек.

Любомир Захариев: 42 милиона е убил Сталин.

Иван Есенски: Над 51-52 Мао Дзъдун и т.н.

Любомир Захариев: 90 милиона души Мао Дзъдун.

Иван Есенски: Тези експерименти струват страшно скъпо за човечеството. За съжаление то не си е взело поука. До ден днешен не си взима тази поука и за това между другото, като овце плаща този данък. И ще го плаща.

Любомир Захариев: Финалът на „Една нощ без сбогом.“ не прилича ли на екшън с превземането на камиона от пленените въстанници?

Иван Есенски: Мисля че... Да!

Любомир Захариев: Това е много, много преди екшъна. Филип Попов...

Иван Есенски: Сега. Филип като един блестящ литератор - казвам го със спокойна съвест това нещо - той владее и похватите на условността. Все му казваме екшън. Дали е екшън, дали е движение, дали между другото е буливик, както руснаците го наричат, няма никакво значение. Да. Уестърните! Но в крайна сметка той е разбрал необходимостта от една макар и временна справедливост. Тази временна справедливост всъщност самите жертви я извършват. Отнемат от командосите там техните оръжия, - техните малинхери, макар, че финала не е в тяхна полза. И той не може да бъде в тяхна полза, тъй като исторически не е в тяхна полза. Но в същото време личностните качества, - в името на това да защитиш онзи, който ти е дал Светлината на науката, - като Кожухаров и Марин. Марин си позволява да извърши нещо, което се нарича клетвено престъпление и за което той заслужава смърт според уставите на военното време. Той спасява Кожухаров с цената на живота си.

Любомир Захариев: В цялата тази обстановка, Филип Попов не пропуска чисто човешкия момент и това е най-силната черта на неговото творчество. „Марин тежко е опрял чело в камъка пред себе си и тихите сълзи на изоставения от всички човек, изглежда още дълго ще мокрят лицето му в безутешната пустота наоколо.“ Той е изключително човечен.

Иван Есенски: Разбира се. Тази негова жертва, която е изключително благородна, го прави чужд сред своите и обратното, - свой сред чуждите. Виждате между другото, - една голяма част от този литературен сценарий е посветена на конфликта между мустакатия и Марин, - на недоверието. Значи, - Марин спасява т.е. извежда от ареста една група хора заради собствения си учител, - Кожухаров и там се пада този герой, - Мустакатият, който докрай

изпитва недоверие, - преследва Марин, - има там също един екшън между тях двамата - защото за него той е тъждеството, - той е отъждествен, - той отъждествява Марин с врага. Нали? Не врага, с който трябва да се бие мъжествено, а Марин, който му е паднал в ръцете сега. Взема пушката „Хайде, виж сега какво ще ти направя“. И между другото това е вече слабостта на човешкия характер, - това е подлостта на човешкия характер, ако щете.

Любомир Захариев: Следвайки здравата логика на събитията, - краят завършва със смъртта на Марин. „Едната му ръка е застинала протегната в тревата пред него. Така понякога удавник сгърчва пръсти в едно мъчително движение напред, - като вик за помощ, в екстремалната ситуация между живота и смърта.“ Това е също една от най-силните черти на творчеството на Филип Попов.

Иван Есенски: Да. Филип Попов като човек, който е рядко образован литературно! Между другото има такива знаменити сцени. Това е Андрей Болконски, - битката при Аустерлиц. Люцкан гори в червени пламъци, - гениалната новела на Йовков - който протяга ръката си към цветето. В този случай между другото, - оказва се, че най-близкото същество до Марин, който умира, е камъка. Представяте ли си тия каменни сърца наоколо, които се справят по този жесток начин с въстанниците!... Макар че въстанниците също са проливали кръв. И така е. И в крайна сметка този български народ непрекъснато се коли, - и да го питаш за какво го прави това нещо, - и защо плаща тия жестоки цени.

Любомир Захариев: „Порутчикът се връща подполковник.“ Филип Попов описва едни футболни запалянковци, - Гошо и Пешо и Жоро. Нима светът на футболните запалянковци се е променил досега? Мисля, че не. Той описва една жестога игра на тримата с едно коте, което им служи за топка. Това е манталитета на тези хора, които са дошли от село и те ставаха или там работници в Кремиковци и т.н. Или милиционери.

Иван Есенски: Или шофьори, или... Значи, тяхната социална класация беше предопределена по принцип. Значи, - хващат ги. Това е след 49-та година. Колективизацията настъпва. Другото безумие е българската индустриализация, за която всеки един от тия хора от Политбюро беше решил да облагородява собствения си край. Ама става. Не става. Един хваща там и прави в Радомир едно чудовище, което сега го нарязана на скраб. Кремиковци е същата идея, нали, - при тая бедна железна руда, която ние притежаваме тука. И Девня по същия

начин. После много рядко някой се осмеляваше да надигне глас. „А, бе... Защо вие ликвидирате плодородните земи?... Ами строите ги някъде там по пущинаците. Не може ли да облагородите нещо друго, а не тези земи да съсипвате в последствие с индустрията?... И така между другото може би един от малкото хора, тъй като в нашата литература се броят на пръсти произведенията, които се занимават точно с този жесток процес, - обезлюдяването на българското село. Значи, българското село, което изпита какви ли не налудничави експерименти, - включително и ликвидационните комисии, които ги създадоха. А те го ликвидираха окончателно. Това беше целта на нашите западни партньори, - да ликвидират българското прекрасно земеделие. По същия начин след 49-та година се създаваше нашата индустриализация. Разбира се тя имаше една така випиюща нужда от работна ръка. Тази работна ръка пристигаше неквалифицирана. И нямаше как, освен да изкара някакви курсове за нещо, - шофьорски курсове, курсове за заварчици или пък... Имаше разни школи. Аз също съм карал такава школа в Кремиковци, за заварчици, за строители. Но то беше по други причини. Мойто, - че ме изгониха от университета. А и работех с такива хора. 11 години от трудовия ми стаж е точно с такива хора. И трябва да ви кажа, разбира се. Сред тях има прекрасни хора, благородни личности, но и такива катили, каквито просто да се чудиш как природата го е създала. И тука Филип Попов между другото точно с една такава тройка ни запознава, - акцентирайки поотделно върху тая кратка, но изключително впечатлителна галерия от образи. Това са образите на българския лумпен-пролетариат. Нещо страшно!... И той между другото чрез поведението им, - чрез поведението към човека, - към общността, - към реда

Любомир Захариев: Сатира. На социалистическата действителност.

Иван Есенски: Да. И в крайна сметка се оказва, че е това,

Любомир Захариев: на социалистическата действителност.

Иван Есенски: защото със своята масовост тя надделя над читавите хора, - над интелекта, - над онова, което личности като Людмила Живкова се опитаха да направят в един масов мащаб. И го постигнаха общо взето. И това беше единствения период, за съжаление, когато българската култура успя да надделее над тая простащина. Но тя я ликвидираха, впоследствие.

Петър Пейчев: Това е една тема, която почти не е засягана и в българската куртура.

Иван Есенски: Да. Страхуваха се да говорят. Страхуват се да говорят заради Людмила Живкова, когато го направи. Защото е дъщеря на Тодор Живков.

Петър Пейчев: Говоря и за самия сценарий на Филип за лумпените, които се създават в града. Мисля, че почти няма или филм или книга на тази тема.

Иван Есенски: Има. Това е пиесата „Рейс“ на Станислав Стратиев.

Петър Пейчев: А „Рейс“. Да.

Иван Есенски: Но тя е омекотена. Докато тука Филип, - с цялата острота. Значи, разбира се тука има парадоксални сцени, които не могат да се случат в живота, макар, че се случват. Нали? Това е пореда, Това е парадокса. Примерно, - ватманката, след като си е говорила половин час на спирката с Пешо-шофьора, спира на Лъвъв мост трамвая - тогава минаваха там четворката и десятката, ако си спомняте - и отива в магазина да си купува, примерно, салам „Камчия“ или нещо друго. Това се случва. И се е случвало. И пред мен се е случвало. И се знаеше. Разбира се, нямаше ги тия електронни табла - които контролират движението - тогава. Един плюс поне в нашата действителност има. И всъщност той е човек, който държи, едва ли не, съдбите и времето на 30, 40, 50 на 100 човека в трамвая, в тролея, в автобуса, правейки, каквото си иска.

Любимир Захариев: Аз му се визхищавам, че е написал такава сатира на социализма.

Петър Пейчев: Не. Аз не бих казал сатира. Мисля, че по-скоро неореализъм. Той силно се е учил от това нещо.

Иван Есенски: Да. Да. Тук съм съгласен. Това е Фелини. Това е Фелини. Той виждал драматургично нещата. И между другото Фелини, който изкара квинтесенцията на италианския живот, на италианското село, - в тогава френския критически реализъм - включително. Но при Фелини в италианското кино беше особено ярко и то завършва с филмите за мафията, ако щете. Но при Филип Попов действащият герой не е мафията, а това е онзи социализиран простак,

Петър Пейчев: Точно така.

Иван Есенски: нали, който... той няма речник повече от 100 или 200 думи... който се държи с всички императорски. Държи се брутално. Държи се грубиянски. И общо взето между другото... тъй като хората са свикнали с грубианщината... тя е станала, едва ли не, - религия в нашето общество тогава. С грубианщина, - с курвалък, - с връзки се уреждаше живота. Материален дефицит! И това, - липсата на материален дефицит довеждаше до морален дефицит. И виждаш тия хора, - тримцата взимат един камион, ликвидират едно коте, отиват

Петър Пейчев: Сгазват една градина.

Иван Есенски: в една градина, сгазват една градина, бутат оградата на старите хора. Никой не се появява. Няма възмездие. Значи, - при Достоевси наказанието следва веднага. Нали? Има обществен рефлекс. Има обществени органи, които между другото следят престъплението да бъде наказано. Тази безнаказаност в момента до такава степен е хипертрофирала в нашето общество, че всъщност онези, които представляват държавата, са същите тези престъпници днес, - които утре пак отиват на избори и пак ще ги изберем.

Любомир Захариев: Той употребява една забравена дума. „Теляк такъв!“ И ми напомня за онова едно време, когато думата теляк е звучала обидно в едно забравено време.

Иван Есенски: Е не е чак толкова обидна дума. Имаше обществени бани и те бяха построени на принципа на римските бани. И даже между другото по времето на император Константин в Сердика нашите бани тука са били образец. И в последствие, когато пристига мисис Стоун, тя се удивлява колко са чистоплътни българските дами.

Любомир Захариев: Има зрител на телефона.

Любомир Захариев: Сега. Пешо и Гошо допиват празните бутилки от бира натрупани от ресторанта на ъгъла. Не ви ли прилича на днешното равене, бъркане из кофите за боклук?

Иван Есенски: Това беше нещо редовно.

Петър Пейчев: Не само сега.

Иван Есенски: Изкарваха се ресторантските бутилки. В тях имаше недопити 100, 50, 20 грама и те се допиваха от всякакви хора, - особено от тия пияници, които се навъртаха отзад на ресторанта. Но тогава пиянството беше един от начините да се понесе действителността.

Петър Пейчев: Искам да добавя нещо. Че атмосферата в тоя сценарий, - героите ми напомнят дори на едни много хубави разкази на Пладомини, - за лумпените в Рим.

Иван Есенски: Да. И Даун Каолино също. Сега, - в крайна сметка ние много си приличаме с италианците, тъй като там има голяма част българи, които са се заселили по времето на Алцек, но това е признак на нещо друго, - на едно общество, което в крайна сметка започва да свиква и дефицита става негова същност. Значи, - дефицита, който първо е дефицит на морала, на нравствеността и се превръща в един друг дефицит. Ето в случая виждате как между другото тия отношения между Пешо, нали, - героят-шофьора и хората, които са вътре, - неговите пътници. Той не ги брои за нищо, - за живи. Той ги брои като някакви чували там. И като чували ги вози. И тая грубост се пренася навсякъде в отношенията. А в същото време между другото неговите отношения с хазяйката му, - до каква степен атрофират, нали, в едно непрекъснато поддържане на температурата на лъжата. И това е в обществото. Това е навсякъде. Впоследствие пък между другото самите им интимни отношения по същия начин приличат на една карикатура на интимни отношения, - каквато е ситуацията с неговата любовница Ели. В крайна сметка тя живее с него, търпи му магариите и свинщините, но отива при Стоянчо от нейната служба и върха на изневярата 'и е да се качи на балкона, прегърната гола със Стоянчо, и да изпее песента на пребития от ревност Пешо долу и, докато той стиска там някакви цветя, - една кръчмарска песен, която е отмъщението на проститутката.

Любен Захариев: Тримата отмъкват някакъв ЗИЛ. Знак, че и тогава е имало автокрадци, макар и не в такива големи размери.

Иван Есенски: Обясни какво е това ЗИЛ. Хората не знаят. Завод имени Ленина. Беше американски

Петър Пейчев: Беше обикновен американски бейкър.

Иван Есенски: Беше американски студейбейкър, - подарен от Америка и, като патент, произвеждан в тогавашния Съветски съюз.

Любомир Захариев: Мисля, че тогава се говореше за развито социалистическо общество. Така наречено РСО. Ето защо сценариите на Филип Попов са недолюбвани. Може би за това?!

Иван Есенски: Значи, аз бих нарекъл една голяма част от сценариите, - с някои изключения - ще стане дума и за тях, - от литературните сценарии на Филип Попов, - това са едни записки от задния двор. Значи, да имаш храбостта да погледнеш задния двор, - защото парадния двор го знаят всички. Значи, ние непрекъснато мечтаехме да отидем до ГДР, примерно и до Прага, или до Унгария, защото това бяха парадните входове на социализма. Задния двор на социализма беше нещо друго. В задния двор на социализма имаше много човешки отрепки. А тези човешки отрепки не подлежаха между другото на еволюция.

Любомир Захариев: Има зрител на телефона. Заповядайте

Иван Есенски: Отглеждаше ги времето!

Любомир Захариев: Има зрител на телефона. Заповядайте.

Зрител: Абе, може ли да вземете отношение, - да изясните въпроса.

Любомир Захариев: За какво?

Зрител: Коя необходимост налагаше да има промени?

Любомир Захариев: Е! Не говорим сега за това. Сега темата е „Писателят Филип Попов“. Главният герой Пешо не е ли някаква соцеманация на Бай Ганьо?

Петър Пейчев: Не знам. Струва ми се доста по-различен от него. Бай Ганьо все пак има нещо, как да кажа...

Иван Есенски: Бай Ганьо е рожба на патриархалния възрожденски ред. Значи, при Пешо ред няма. Пешо е като такъв, - едновалентен атом. Макар, че едновалентен атом няма. Той по принцип не се състои в молекулата. Той е сам за себе си. Той е човек, който иска всичко и неговото всичко не е голямо. Таванът. Неговия таван е нисък и не е трудно да го получи. Виждате как той в един момент се изживява като началник. Неговия работен ден с какво започва?... С това, че предизвиква хората от жилищната кооперация като се плъзга по перилата на стълбите и

Петър Пейчев: Рита кофите за боклук.

Иван Есенски: рита кофите за боклук, нали? От там, - това е неговата съпротива срещу останалите. Ама това не е съпротива, а отмъщение на останлите. След това отива в гаража, където работи, минавайки през сладкарницата, - през закусвалнята и т.н. Отива в гаража и сядва на мястото на диспечера, което е празно и започва да се гаври по телефона. Някой се обажда и казва: „Къде да караме контейнерите?“ „Ами, вие къде сте?“ „Ами, ние сме в Илианци.“ „Ама, тези контейнери не са за Илианци. Карайте ги в Хладилника!“ Нали? И това е всъщност, - върха на неговото разпореждане с живота. След, което следва пиенето, след, което следва гавренето, - които са чисто битови гаври. Нали? Похищенията на разни котета, бутане на огради, крадене на камиони. Нали? И тая разходка из нощна София с камиона, като какво представлява?... Значи, това е тържество вече на бруталността. Бруталният човек, - простакът, - тържествува. Той кара, защото няма светофари, - няма милиционери. Той кара и през нощна София камиона и тържествува. Той е нощният човек! Той е човека на мрака! Но той не е черен човек като „Черният човек“ на Есенин. Той е сив човек. Той има цвета на молец. И сред останалите молци е същият. Има точно тия сетива и точно тия органи, като на молеца, - едно право черво, което минава от начало до край.

Любомир Захариев: В лицето на Пешо ни отправя към соц бита, който не е пригоден за интелигентния човек. Нима и сега по време на постсоциализма не е същото. Мутри, новобогаташи, потитици и т.н.?

Иван Есенски: Какво няма при Филип Попов?... Няма сблъсък между простака и интелигента. Това, което го има при Алеко Константинов с Бай Ганьо, Дочоолу, Гочоолу и Граматиков. Значи, това го има при Алеко Константинов. При Филип го няма. Тук е показан с цялата му същност, - като .улица застлана с кал. Това са героите на Филип Попов в този литературен сценарий. Тази кал трябва да се изгази, но той не казва дали утре ще стигнем до светлото бъдеще, като я изгазим. Минаваш през тази кал и хайде да видим как ще се окаляш. Как ние се каляме всеки ден, а се правим, че вървим с блестящите си дрехи и отиваме на коктейли и на паради. Сега мутренското време е друго.

Любомир Захариев: Така е. Така е! Защо няма единство в българското общество?... Всеки гледа да се подмаже на шофьора в автобуса, - на Пешо в случая.

Иван Есенски: Бил съм в Съветския съюз. Аз съм живял там 4 години. Бях работник. Бил съм свидетел как една жена почина на опашка за чорапогащи. Значи, този дефицит те вкарва директно в подчиненията на малките мерзавци, - които се оказват големи мерзавци, тъй като при преразпределението на благата, те всъщност са кранчето, което пуска чучура. Колко капки ще ти пусне, - зависи от него лично, - от физическото му действие дали ще ти го премерят. Става въпрос в случая... Става въпрос за 420 грама сирене. Спомнете си сценария, нали? Той казва: „Не искам тия 20 грама.“ Тя казва: „Не може да се отреже.“ Действително не може да се отреже 20 грама. Но той не ги иска. Нали? Ако ти поискаш килограм. Няма! Защото този килограм трябва да се раздели на трима души по 333 грама. И вижте сега! При това изкуствено създаване на дефицит. То е изкуствено създаване на дефицит. Не е липса на пазар. Не е липса на природни богатства или на национален интелект. Точно обратното. България в ония времена, знаете, че беше една от най-образованите нации в света, - на трето или на четвърто място. Сега сме на трето или на четвърто, но от долу нагоре. Само за 30 години. И какво се целеше с това образование и с това навлизане в познанието?... Създаването на интелекта като стока. А в същото време кому служи този интелект?... На същия този лумпен. Представяте ли си?... И там го има, - Филип Попов го е намекнал, - в трамвая как интелигента млъква, защото масата скача срещу него веднага, нали? Шофьорът се държи идиотски. Той нагрубява. Той е брутален. Той е вулгарен. Но масата, която закъснява за работа, - трябва да си прибере детето, - да се прибере вкъщи. Нали? Тя застава на страната, - не на човека, а на античовека. И тя се превръща в античовек, - самата.

Любомир Захариев: Защо героичното начало у българина е смазано по времето на социализма и по времето на постсоциализма? Аз миналия път говорих, - правих за войводата Васил Чекаларов. „Дневникът на Васил Чекаларов“, - затова, защо го няма героичното начало у българина?

Иван Есенски: Кога го е имало?... Значи, - Васил Чекаларов. Нали с Михаил Герджиков сме говорили. И Капитан Петко Войвода. Ама, ние имаме един единствен пример, - ние трябва да представяме да цитираме повече имена - Христо Ботев, който е убит от своите. Дали е убит физически от своите или морално, това е друг въпрос. Всеки си има мнение. Но как е убит. Самият Левски казва... Ама... Не! Това е най-яркия пример в нашата история, - най-яркия героизъм, в който ние се кълнем всеки 2-ри юни. И той, - самият Ботев казва: „Аз

съм тръгнал да освобождавам тоя народ.“. Да не говорим за Врачанския апостолски героизъм там.

Любомир Захариев: Да. Да. Там Стоян Заимов

Иван Есенски: Всичките тези истории. В крайна сметка, защо го няма? Ами, къде е народа по това време? Ами, къде са онези, които да убият петте заптиета и да освободят Левски?... Ама ги няма. Няма и да ги има. Но Ботев го е казал: „Парчето слалина. Младата жена. Топлата соба“. Или казано иначе: Ракийката. Салатката.

Любомир Захариев: Пак конфликта между интелигентния човек, - какъвто е Ботев, Левски и т.н. и масата.

Иван Есенски: Значи, - конфликт не може да има. Масата винаги побеждава. Друг е въпросът, че въздействието върху масата е различно. Още от предбиблейските времена това е въздействието на Злото над Доброто. И виждате, че дори в древногръцката драма и в трагедията, не може да се решат нещата от човека. И тогава се свлича оная божествена машина и тя решава нещата. И хора само подпява отстрани. Какво искаме ние на масата?... Кой дава на масата между другото тия права?... Какви права има електората български в момента?... Никой!

Любомир Захариев: Не ни ли оставя тягосно впечатление този сценарий?... Чувството, че от 1969-та, когато е писан този сценарий, нищо не се е променило.

Иван Есенски: Това и като астрономическо време е малко. А като време, което се измерва в социални мерни единици, е още по-малко. Да не говорим, че в тези десетилетия, - само за половин век, - какви катаклизми преживя България. Преживя най-големия си и преживява най-големия си геноцид в момента. Два милиона души ги няма. Представяте ли си?... Два милиона българи изчезнаха. И в същото време, дали Филип Попов е предвидил подобно развитие?... Той показва само началото. Той показва извора. Но ние знаем, че тази река, наречена Дунав, извира от Шварцвалд и, като кажеш Шварцвалд, - аналогията е река Дунав. Не е необходимо ние да проследяваме Дунав до нейната делта. И тая ситуация в случая е същата. Това е показал Филип Попов. С тези хора стигаме до тук! И уважаеми слушатели и зрители, това е положението. Прав е онзи, който казва за материала. И за чипа ни е прав.

Любомир Захариев: Труден сценарист ли е Филип Попов?

Иван Есенски: Много!... Значи, - аз, ако съм един член на сценарната комисия, първо,- ще го ликвидирам още в зародиш, - защото той ми е конкурент. Едното. Второ. Защото противоречи на канона. И там сега трябва да отбележим, че не е чак толкова страшна ситуацията била в тая сценарна комисия, защото там съществуваша хора като Константин Павлов, като Христо Ганев, хора като Анжел Вагенщайн. Това са едни светли души, едни светли личности, които са големи писатели български. Които между другото, не се страхуваха да възразяват на режима. Разбира се, това е съвсем друг момент. Атанас Славов има една книга за репресираните сталинисти. Може да я прочетете. Там тези неща са описани много подробно.

Любомир Захариев: Защо шофьорът Пешо е могъщ?... Така го нарича Филип Попов.

Иван Есенски: Защото обществото е безсилно. Защото те винаги ще бъдат могъщи.

Любомир Захариев: Може би защото просташината е в основата на социализма.

Иван Есенски: Не!... Значи, - можеме ли да сравняваме Дупчек с българския социализъм?... Не може. Значи, - има социализъм и социализъм. Когато говорим за такива идеи,

Любомир Захариев: Това е така.

Иван Есенски: Защото ние сме атрофирали от факта, че сме жертви на експеримента, който е проведен на тази идея. Сега, че Карл Маркс не е мислил да бъдат избивани десетки милиони души. Той е написал книгата си, пък...

Любомир Захариев: Зрител на телефона. Заповядайте.

Зрител: Добър ден. Всичко, което казвате тука за Филип Попов, - аз също съм чел нещо от него, - това е самата истина. Но искам да попитам, - да коментирате, какъв е изходът от това положение? Филип Попов дава ли изход в неговите произведения?... Какъв е изходът на българския народ в това положение?

Любомир Захариев: Какъв е изходът?

Иван Есенски: Значи, - изходът е 40 години. Библията го е казала. Преди да се получи този изход, трябва да се намери Мойсей. Проблемът и това Филип Попов не го е казал, защото неговата работа не е да посочи пътя, - излизането, образно казано, от Египет. Кой ще е Мойсей?... Коя ще е Ханаан?... Коя ще е земята, която ние ще обетоваме?...

Любомир Захариев: Имаме зрител на телефна. Заповядайте.

Зрител: Добър ден. Аз изкам да кажа. Аз разбирам. Много хубави неща говори вашият събеседник, но той за всичко обвинява миналото, а защо не каже, че сегашното е много по-лошо от миналото.

Любомир Захариев: Не.

Иван Есенски: Темата ни е друга. Темата ни е друга, господине. Ние го виждаме това минало, така че говорим по принцип. Българина разговаря с ехото. Това е неговата историческа съдба, - за съжаление!

Любомир Захариев: Има още един зрител.

Иван Есенски: Тъй като в момента е лесно да виждаме следствията, - какво се е случило. Хайде да поговорим за причините. Филип Попов е говорел за причините. Имайте в предвид, че той е говорел в минало свършено време за причините по време, когато се искаше смелост да се говори за тези неща, - изискваше се между другото гражданска доблест да ги заявиш. Защото това, за което той е писал, - това което той е говорел, - можеше да струва кариерата, а често пъти и нещо повече от кариерата на един човек!

Любомир Захариев: Защо шофьорът Пешо е могъщ?... Така го нарича Филип Попов. Хе хе хе...

Иван Есенски: Да. Шофьора, продавачката, теляка, за който говорим. Защото в българските обществени бани имаше един надпис, който между другото беше... както казваше Васил Попов - прекрасния български писател... каза: „Един от най-моралните надписи беше в българските бани: „Не давайте бакшиш на теляка!“

Любомир Захариев: Пешо казва на цветарката от магазина за цветя: „Вие сте единственият човек, който се е отнесъл днес човешки с мен.“. Капитан Петьо Пейчев, такива ли са хората въвн от страната? Такива ли са в Европа? Такива ли са в Америка?... Намусени и неприветливи.

Петър Пейчев: Така моите впечатления от чужбинско са твърде далечни. Моята кариера във флота беше кратка и неуспешна. Така че не мога да говоря компетентно за тия неща. Но да речем, че... Хайде да вземем една Испания, само че преди колко години... 40 или 50. Под един балкон... - във Валенсия завая много силен дъжд - ние разбира се, като бързи пъргави българи, веднага се наредихме на сухо. Но дойде един испанец и ни каза, че трябва да направим малко място, за да застанат на сухо и жените, и децата, Това е, и което, и стана. Така, че, ако вземем тоя пример, предполагам, че може би някои други народи са поне по-добре възпитани от нашия или по кавалери.

Иван Есенски: Те са по кавалери

Любомир Захариев: Умее ли Филип Попов да използва метафорите?... Сцената с кучето накрая означава начало на очовечаване може би.

Иван Есенски: Трагичното е, че Пешо се очовечава благодарение на едно куче. А това е същото куче, което той непрекъснато разлайва, - минавайки. Сега като минавате през Парка на свободата, откъм Драган Цанков, кучетата са си пак там. Разбира се не тези кучета. Те пазят сега нещо друго. Но там, покрай тия огради, непрекъснато има разни такива, - или немски овчарки, или питбули, или какви ли не и един разговор с тях, - първо, - той е несъстоятелен като разговор. Не говорим за разговор между човека и животното, - за някаква изповед, а за това, че всъщност онова, което представлява кучето като инстинкт, - кучешки инстинкт,- слугински инстинкт, е аналогично, синхронно, симетрично, ако щете, на това, което става в душата на същия тоя Пешо. Той между другото може да диалогизира - извинявайте за просташки израз - да разговаря с кучето. И той разговаря с кучето. Той там е равностоеен на кучето. Той не може да е равностоеен на интелегента, който му е подчинен в автобуса или на женицата, която е тръгнала да си налее минерална вода. Нали? Там той е господар. Там той е халиф. Той е всичко. Тука при кучето той намира сродната душа. Разбира се, хайде пак да се позовем, - това не е белият вълк на Джек Лондон, където между другото, - антропоморфния момент съществува, - с човешките черти, които се дават на кучето. Тука няма такова нещо. Няма такива черти човешки, които Филип Попов да е приписал на кучето. Напротив! Той приписва кучешки черти на Пешо!

Любомир Захариев: Да. Точно така е. Кучешки черти на Пешо. Така е. Филип Попов е бил сценарист. Ето какви са спомените от неговото стихотворение

„Номенклатурчикът и сценаристът“. „Номенклатурчикът, който ме следеше явно.... стъпка след стъпка, стъпка след стъпка, всяка моя стъпка настъпена от неговата стъпка, неотклонно без да се оглежда, неусетно за себе си, изненадан от себепоклонници, без надежда за отстъпление, влезе и в киното, в киното цвърчаха пойни птички, шепнеха тайни агенти...“ Такава ли беше обстановката в киното преди 10-ти ноември? Или и сега, може би?

Иван Есенски: Не само в киното. Ние така значи, - преувеличава се ролята на така наречените тайни агенти, - тъй като няма държава без тайни служби.

Любомир Захариев: Добре. Ама те са повече.

Иван Есенски: Значи, - повече са доносниците.

Петър Пейчев: Така беше.

Иван Есенски: Доносниците, - които срещу 20 лева продаваха майка си и баща си. Службите бяха се принудили да назначат един специален отдел, който да разследва доносите, щото те там... Най-голямото творчество беше там. Даже бай Радой Ралин е имал такава една епиграма „Свършила се хартията, ми доноси пишат дори хлапетията“. И за това между другото тези хора... Опасността идваше от този, който е редом, - не от агента, - не от инспектора, - не от водещия офицер. Водещият офицер, - той е един чиновник общо взето. И все се наричат разузнавачи. Какви работи велики правели.

Любомир Захариев: Нищо не са правили.

Иван Есенски: Това се знае. Но в същото време там, - в тази малка империя, наречена Киноцентър, където имаше много пари, където имаше и много слава, където между другото беше обетованата земя за актрисите, и те танцуваха с Тодор Живков, - та белким ги прати там, - да ги изстреля, за да вземат водеща роля във филмите и да получават хонорари. Един хонорар се равнява на два апартамента, - три и т.н. Това бяха свещените крави на социализма. Защото знаем какво беше казал другаря Ленин, - че киното, нали, е най-важното. Римляните бяха казали „хляб и зрелище“. Сега само зрелища се предлагаха и тези зрелища бяха скъпи. Ето, в тоя момент Филип Попов се опитва да пробие, казано образно, с нещо, което не съответства на изискванията. Значи, - той е бил предварително обречен. Ние за това говорим за него, - макар че за писател никога не се говори в минало свършено време. Писателят винаги е! и то особено

сериозният, истинският писател, чрез своите творби! Но в случая пък ние, - посредством тази ретроспекция - виждаме какви са били отношенията в кухнята, г-н Захариев. А тия отношения в кухнята са били точно като между готвача и сервитьора.

Любомир Захариев: Да. Има един разказ от сборника „Кредо“. „Пушката“. Написан през 1963 година. Само него да беше написал Филип Попов, - това му стига. Става дума за един ученик, който гостува в една кошара и, за да мине за мъж пред овчаря, убива любимото си куче, което е гальовно и овчарят не го харесва. Овчарят го довършва. По сила този разказ е достоен да бъде отпечатан във всяко европейско и световно литературно издание. Той се родее с бащата на съвременната американска проза Шеролт Андерсен. Трябва да се прочете, - във filiporov.net - сборника „Кредо“. Това е изключително знаменит разказ, - изпълнен с човечност.

Иван Есенски: Той има малко разкази, но това е една тема, която...

Любомир Захариев: Мини сценарии. Обаче...

Иван Есенски: Мини сценарии. Там са няколко действащи лица, - мъжът-овчаря, момчето, пушката, - която е също действащо лице. И пушката между другото не е двуцевка Тя е със затвор. Тя е бойна пушка. Възрастната жена, кучето, което е ту Манго, ту Ураган. Но всъщност кучето е стремежа, - тая снежна топка, която пробягва на фона, - на тъмния, - на здрача.

Любомир Захариев: То се казва Манго, обаче е бяло.

Иван Есенски: Това е мечтата. Значи, - мечтата за топлота, - за съжителство - както е винаги - и кучето, което е действително най-верния приятел на човека и, което не отстъпва по интелигентност често пъти и по добротата. Всъщност тука цената, - не на влизането в мъжеството, - а цената на човещината. Каква е цената на човещината в името на една социална измишльотина ти да станеш мъж? Нали? В митологията на човечеството има безброй примери, които ни показват, - чрез ритуали, - чрез определени обичаи, как децата стават мъже, - юношите стават мъже. Но в случая българската анималистика, в това отношение, е длъжник и то много голям длъжник на българското село. Има. Само двама души са писали с такава сила за избиването на кучетата. Първо Васил Попов. Второ Ивайло Петров. Сега, - Филип Попов изведнъж се оказа, че той е бил редом с тях!

Любомир Захариев: Те се познават с Васил Попов.

Петър Пейчев: Да. Като литератори.

Иван Есенски: Тук не става дума за някакъв знак за равенство, а за изравняване по сила на изразните средства, - изравняване по сила на смелостта, с която се пристъпва към тази тема. Защото тази тема в ония години беше табу! Защо се избиха кучетата по селата?... Пълни глупости! Имали тения.

Любомир Захариев: Зрител на телефона. Заповядайте.

Зрител: Добър ден, господа. Сега, искам да изразя едно несъгласие с вашия гост, - писателя с бялата якичка. Не си спомням името му...

Любомир Захариев: Иван Есенски.

Зрител: А да. Да. Относно неговите изявления за Васил Левски и за Христо Ботев. Ами дайте - има историческа истина - малко, недейте да изсмуквате нещата от пръстите си. Еми, Васил Левски. Тогава не е имало интернет и телефони, за да се знае как ще го прекарат от Ловеч до Търново. Това, че е имало няколко заптиета, нали...

Иван Есенски: Хайде да оставим. Чел съм 200 книги. Има 380 мнения различни. Това е Вашето мнение.

Зрител: В търновския революционен комитет... Имало е план за пожар. Да се извърши пожар в търновския конак и да се освободи, но обаче той въобще е откаран в София много по-рано, нали? Също и в Тракия е имало такъв план за освобождаването му. Недейте трябва да се пренесат нещата не в днешно време, а във времето преди 130-140 години. После за Христо Ботев. Въобще Христо Ботев не се знае кой го е убил. Той е убит от турците, - от башибозука. Не може да се говори така и против българския дух. Имаме толкова въстания. Имаме близо 100 въстания и бунта, от които... между 5 и 10 - пишат различните историци - които са големи въстания, - най-много от всички останали поробени народи, като Сърбия, Гърция и т.н. Не може така да се говори. Извинявам се, обаче трябва да се търси историческата истина.

Любомир Захариев: Добре. Сега

Иван Есенски: Историческата истина, - всеки я вижда както си иска в България. Планове, разбира се, за освобождението на Левски е имало. Въстание е имало.

Сега не искам да го кажа като оправдание, но моите двама дядовци, чиито имена са на паметника на Оборище, са единствените, които са запалили къщите в Мухово и са тръгнали с четата на Бенковски. На моята къща вече няма паметни плочи. Защото циганите ги обраха. Те бяха бронзови. 18 паметни площи на бащината ми къща, - имаше! За историческата истина, - не е сега темата.

Любомир Захариев: Това е така.

Иван Есенски: Сега как е бил убит Ботев, - няма да се разбере!

Любомир Захариев: Не говорим за това.

Иван Есенски: Но истината е, че Ботев е убит и Левски не е освободен. Пък какви планове имало. Аз имам план да отида на Марс. Не мога да отида. Имам планове много. Три в момента. Жена ми ми е подготвила и 4-ти план.

Любомир Захариев: В разказа „Кредо“ той има една мисъл: „ И там, където трябваше да бъдат най-храбрите, се оказаха най-безсрамните.“ Нищо ново, нали?

Иван Есенски: Нищо ново под слънцето!... То за това тези истини в момента ги изговаряме. Не, че искаме да обвиняваме българския народ в слабост или в немърливост към героите си! Точно обратното! Плюс това никой няма право да говори за народа си по този начин! Но, че е имало такива хора, - че е така, - е повече от факт!

Любомир Захариев: „Няма милост за вълка“. Вероятно Филип Попов прави една аналогия с вълка на Алфред дьо Вини.

Иван Есенски: И Алфред дьо Вини. И вълкът Ларсен. А милост няма наистина! В крайна сметка, - защо вълкът в този смисъл? Ние сме свикнали с оная римска поговорка, - „Хомо хомини лупус ест.“ Че, - „Човек за човека е вълк.“ Но в крайна сметка, вълкът е едно от най-социализираните животни! Отгоре на всичко той е моногамен, - изключително верен. Неговият начин на живот, който е предопределен от бога, не ни харесва, но при него има много повече честност и повече справедливост в този моралния смисъл, който ние сме свикнали да го приемаме.

Любомир Захариев: „Били дълго роби, ние все още ценим това, за което са ни оценявали нашите господари“. Кратко и ясно го е казал Филип Попов в „Кредо“. И още: „Мила свобода, пази ни от своите бранители.

Иван Есенски: Коя година го казва?... 91-ва.

Любомир Захариев: „ Мила Свобода, пази ни от своите бранители.”

Иван Есенски: Моят приятел Радко Радков имаше една такава епиграма.

Любомир Захариев: Аз бях приятел с Радко Радков.

Иван Есенски: „Освободители от вас Земята съвсем ще си изгуби Свободата“. Филип Попов в случая, казва почти същото или същото, само че с други думи. Какво става? В крайна сметка какво се случува? И то това е казано 91-ва година.

Любомир Захариев: Ама....

Иван Есенски: Къде е тази демокрация, за която изпълвахме площадите?

Любомир Захариев: „Всеки следва своята съдба по избор или като петела в някоя продължителна зимна нощ, след принудителен полов труд, с вкоченени от мечти крака, върху оцапана пръчка, сънува просо или топло бунце. Защо ние повече мечтаем, отколкото вършим?“ Забележително заключение. „Защо ние повече мечтаем, отколкото вършим?“. В разказа „Щастие“ дядо Йордан разговаря на шопски диалект и описва страданията си през Европейската война, когато е трябвало да намери сол из София. Дядо Йордан е в софийска болница и заключава накрая „А защо взема Господ та ме толкова жестоко наказва, мене, - сега безсолно да ядем?“. Разказът е колоритен и ни отнася в едно отминало време. Как дядо Йото повярвал в разказа в съвременната медицина?... Пътят е труден, и за това много, - именно към съвременната медицина, от чиито услуги се ползваме ние. Филип Попов е майстор на разказа. Достатъчно е да проследим началната му фраза: „Тоя човек седеше край витринното стъкло на ресторанта пред една малка мастика и ядеше репички.“ „ Тоя човек седеше сам край витринното стъкло на ресторанта и пред една малка мастика ядеше репички.“ От там нататък е ясно, че разказът „Келепир“ ще бъде интересен, - но трябва да се прочете. „Между красивото и практичното няма нищо общо.“ - казва го един от двамата събеседници по повод, че „Красотата ще спаси света.”

Иван Есенски: Има малко разкази Филип Попов, но всичките са много интересни сами по себе си. Включително и един разказ, който аз така и, не можах, да му намеря времето и мястото. Това е „Разказ на танкиста“,

Любомир Захариев: Да. Има такъв.

Иван Есенски: където той описва една реална бойна сцена. Все едно, че даже не може да се разбере какъв е тоя танк. Защото в ония времена, танковете които... Той е писан 58-ма година между другото. В ония времена танковете, които спираха и стреляха бяха трийсет и четворките. Т34. Но пък Т34 са с дизелови двигатели. А той, който, - вътре, - Асен-танкиста, спасява радиста на танка, казва: „Отзад имаше 400 литра бензин“.

Петър Пейчев: Това са немските танкове.

Любомир Захариев: Какво искахте да кажете за разказа свързан с танкистите?

Иван Есенски: Не само за него. За разказите на Филип Попов. Защо така както са издадени, като прочете човек всичките му произведения, - той има 6 или 7 книги - остава с впечатление, че разказите са писани между другото, - в почивките, когато си е почивал от литературните сценарии. Тъй като литературният сценарий изисква изключителна съсредоточеност, - прекрасно познаване на материала и много сериозен дълъг и методичен труд. Значи, ако стихотворението и разказа се пишат така на един дъх, - вдъхновени нали, литературният сценарий изисква време, - изисква между другото много сериозна редакция. И ето, - в тая ситуация, се вижда, че не само като майстор на детайла се проявява Филип Попов, но и като майстор на случката. Значи, - в случката в тоя случай. Значи, - както е! Ще се върна на тоя разказ „Тези, които останаха“. Тъй като той има два разказа, които са посветени на сестримската тема. Това е всъщност каскадата „Белмекен-Сестримо“. Аз по това време се намирах в пазарджишкия край. Ходил съм там като журналист много пъти. В Павеца. Всъщност и на Чаира. Виждам... Много мои приятели също работиха там. Аз също съм бил 11 години строител. Имам 7-ми разряд. И виждам с какво познание Филип Попов говори за самия труд. Ето например между другото, - действително, когато се правеха взривяванията, - но и по принцип взривяванията, - се правеха едни патрони, които се наричаха шморцове. Слагаше се шнур вътре - имаше едни специални клещи - в едни взриватели, които бяха детонатори, - взривател-детонатор, - бяха 3 конски сили - и с клещата се

стискаше горе, след което се палеха. Слагаха се вътре в дупките. Дупките се пробиват. И така, - изчисляваше се количеството на динамита, - той беше един жълт взрив - който се слагаше, - който не се палеше с кибрити, а се палеше само с детонатори. Имаше формула по която се изчисляваше. Всичко това всъщност в този разказ „Тези, които останаха“, - който е един от най-сериозните му разкази, тъй като там между другото за пръв път се появява подлеца. Значи, - откровения, - честния подлец, - некадърника. Значи, - човека, който съчетава двете отрицателни черти. Хем е подлец. Хем е некадърник. Хем между другото е страхливец. Оказа се, че има и трета черта, - отрицателна. Това е Ангел. Героят Ангел!

Любомир Захариев: Разказа „Тези, които останаха.“

Иван Есенски: „Тези, които останаха.“ И там едва не завършва с трагедия, именно заради некадърността на този, който започва да пълзи по съответния начин. Защото тука, г.н Пейчев, стана въпрос за западните общества, където никому няма да мине през ума да толерира некадърник, - дори да му повери нещо да направи. Ние знаем между другото. Говори се примерно. Да речем, Чарлз Буковски има, да речем, биографията на американски писател. Джек Лондон има биографията на американски писател. А каква е биографията на американския писател?... Ами Джек Лондон от 16-годишен става капитан на морски кораб. След това става патрул. След това отива в Аляска. Буковски е бил 50 години пощаджия. Разнасял е писма. Нали? В същото време тия хора, - и така с всичките, които са описвали живота по този начин. Включително и Андерсен. Шеролт Андерсен.

Любомир Захариев: Да.

Иван Есенски: Разбира се - целият нежен реализъм от Марк Твен, та до Джек Лондон, - това са хора, които идват от живота. Между другото българската литература много се родее с американската по това. Нашите писатели идват от живота, - от българското село, - от града, - от онези прослойки, които между другото се стремят да рекрутират от себе си най-доброто, - най-качественото. И Филип Попов е един от тези хора.

Любомир Захариев: Филип Попов не пише за нищо, което не познава.

Иван Есенски: А той, когато си поставя задача между другото много точно проверява и изучава всичко, за което пише. И тука... Ето така „Нашите приятели“

започва с... Това са едни лиро-прози, - бих ги нарекъл, защото той явно се е пробвал в различни стилистики повествователни в ония времена, тъй като не е имал време от литературните сценарии, за неща, които са по-дребни, така да се каже, както са разказите. И неговите разкази и този „Разказ за танкиста“, за който говорим. Включително „Нашите приятели“. Включително „Тези, които останаха“. Сестмиските му разкази. Той говори директно горе за село Сестримо, за равнината, която започва, защото от там започва Горнотракийската низина. От там как минава самолета над нея. Ако минете с влака, - виждате как излизате като от тунел и влизате в тая прекрасна плодородна земя на България. И е точно така. Сестримо се пада отдясно. Горе е каскадата, където е най-чистия въздух на планетата може би. Затова там направиха спортното градче за олимпийските надежди. Идваха от Германия. И сега идват там. Дай боже, да идват и за в бъдеще. Но ето, че тези моменти, които са свързани с труда, - с ежедневния труд, ако мога така да го нарека, - също имат своите герои. И тези герои са обикновените български хора, които благодарение на своята упоритост, на своето трудолюбие, на своята съвест, ако щеш, стигат... Виждате там градацията каква е, - да се стигне до помощник-звеновод. Не звеновод. И подлецът взема мястото на помощник-звеновода, точно по този начин, - настройвайки хората един срещу друг, - подмазвайки се, - доносничейки. И отива. Но като помощник-звеновод той трябва да отговаря за определен участък, за определено взривяване, за определени хора. И той пръв побягва. Така е и на война.

Любомир Захариев: В разказа „В края на един ден“ синът пита бащата като му задава библейския въпрос: „Татко, кажи ми що е истина?“ И отговорът на Филип: „Истината е в народните песни“. Това е един непосредствено поднесен философски разговор.

Иван Есенски: Разбира се, че, - не само непосредствено поднесен. Но той е изключително верен. Защото с едно изречение е казано: „Когато България няма държава, нейна държава е била църквата. Българската православна църква.“ Тя е била България. Нейна държава са били учените хора. Тогава в рамките на Отоманската империя са преброени, според Христо Гандев, около 3700, - той казва около 2800 песни. Значи, - разделете около 6500 народни песни горе-долу на 3000 селища и ще видите на, че на всяко селище по колко песни се падат?... Значи, във всяко селище е имало около 2000 народни творци, - гениални. Тъй като българския фолклор, какво е?... Това е историята на България. Това е живота на България през тия пет века тъма. Няма друга такава песенна традиция в света.

Няма! Нито в Сърбия. Нито в Гърция. Нито никъде!... Единствено в България! Това е геният на българския народ! И той ражда и Ботев, за когото говорихме. И за него говори Филип Попов, нали?

Любомир Захариев: Как е повлияло кинематографичното мислене в разказите на Филип Попов?

Иван Есенски: Кинематографично. При него значи, - всичко е готово за снимка. Той започва примерно „Нашите приятели“, - което дори не е разказ. То е виждаш ли... Ако махнеш звука на тая картина на разказа, - виждаш една жена, която дои там една коза, втора коза, - праща детето на училище, - прави му попарката с млекцето, нали, - детето тръгва, - козата излиза, - вълн на спирката са хората, които... ръмежа на дъжда... чакат да отидат в града, - да отидат на работа. Това просто е прекрасно. Значи, - няма да те натискат с идеологии, - с идеологеми, - с някакви глупотевини. Виж! Ето го прекрасния български живот. Прост. Обикновен. Стойностен и смислен. Сега го няма. Сега в Сестримо е една трета от жителите, - горе.

Любомир Захариев: „Победител“ и литературен сценарий е американската мечта на Филип Попов. Той до голяма степен се отъждествява в боксьора Кълвър. Ако беше екранизиран този сюжет, щеше да бъде първият филм на американска тема навремето в киното.

Иван Есенски: Значи филма е

Любомир Захариев: Отдавна е писан.

Иван Есенски: Той е писан, - сценария, - 85-та и завършен, - 6 години го е писал. Между другото безкрайно интересен текст. Безкрайно интересен текст, тъй като, - аз като го четох - там има много наивитети вътре. Много наивни моменти. Американската мечта на един човек, който не е виждал американската мечта. Но в същото време той я познава по-добре от американците. Не нейното осъществяване. Защото това са илюзии. Те съществуват само в холивудския таблоид и в разказите на тези, - жълтите, - розовите романчета. Но при Филип Попов обаче... Филип, който е боксьор... той реализира в текста, в литературния сценарий, американската мечта чрез бокса. Нещо, което е реално. Между другото то е реално било за 20-те и 30-те години. Значи, - по времето на голямата криза има, - няма да ги цитираме – има. До ден днешен има между другото един професионален бокс, който е на вниманието на световните медии,

макар че в Америка е изместен от американския футбол, - от голфа и т.н. Даже голфа е много по-популярен от бокса. Но в ония времена тези мъжки спортове са имали своята социална стойност.

Любомир Захариев: Аз съм любител на американския бокс.

Иван Есенски: И ето. Дей Кълвър-героят между другото започва по абсолютно традиционен, - бих казал, - класически начин, - във военна база. Той се боксира. Качва се един непознат. Оказа се, че Дей Кълвър има много силен ляв удар и с два ъперкътта го сваля на земята. Това е Щайнер, - неговият ротен командир. И от там между другото, той не се занимава - Филип Попов - много, много с тия взаимоотношения. Веднага Дей Кълвър се премества в лоното на професионалния бокс. И ето тук един човек, който притежава буквално поразяваща ерудиция, - какво е Америка като мечта в средно статистическия американски гражданин. Какво е Америка в нашата мечта и в нашето виждане. Тя е Линкълн Континентал. Тя е черния ягуар, който Дей Кълвър... Те са луксозните хотели. Красивите момичета. И в крайна сметка няма начин да не се стигне до реалността, - до боя със Сандро. Неговите там... Треньора Чадуик, който го продава като боксьор. И в един прекрасен момент виждаш, че Филип Попов с некаква ужасяваща последователност е разнищил между другото, - е направил един разрез буквално на тая мечта, по един начин, който аз не съм го срещал в американските писатели. Много интересно!... Даже знаете, че Хемингуей има. В един ден е написал няколко знаменити разкази: „Котка в дъжда“, „Хълмове като бели слонове“ и „Убийци“. За „Убийци“ става въпрос, - които доубиват един избягал от професионалния бокс боксьор. Там няма право за психологизъм, - няма това, което, - Филип Попов го е направил в тоя свой литературен сценарий. На мен ми беше безкрайно интересно да го чета.

Любомир Захариев: Да не забравяме, че Филип Попов беше боксьор. Тренирал е плуване и ски. Беше спасител на плажа в Созопол. Изобщо беше една романтична личност. Такива каквито вече ги няма. Вашите впечатления? Може би ще ме подкрепите, г-н Пейчев?

Петър Пейчев: Да. Да. Познавам Филип в тая светлина. По-скоро може би баща ми, светла му памет, беше му възложил да ме извади от библиотеката и от вечните книги и малко съответно да ме вкара в един по-нормален и по-човешки живот. Да изляза от книжния червей, да се превърна може би в нещо друго. И Филип ме пое много бързо, - агресивно. Първо ме научи да карам колело.

Направихме един великолепен поход. Откъде беше ги изнамерил... А мисля, че на „Иван Асен“ имаше там под наем колела. Както и да е. Тука из софийското поле. Подари ми един хубав нощ направен от ресорна стомана, - една финка. Научи ме как да се движа по ринга. Как да дишам. Откъде да започна удара. И т.н. И досега го помня. Докато един път, всъщност тогава мисля, че течеше универсиадата, не знам, - 60-та или 62-ра, - не мога да се сетя, откъде намери билети. Отидохме. Видяхме световния рекорд тогава на Валери Брюмел на висок скок - 2 и 12 беше. Както и да е. И накрая като завършихме обучението... Минаха доста години. Една вечер при баща ми пиехме по едно питие и Филип не знам по какъв повод се заяде с един мой... с един наш общ приятел и тогава аз му казах: „А бе, Филипе, защо не намериш някой от твоята категория?“ Филип ми каза: „Ти ли си мераклията?“ Той не си поплюваше общо взето. „Я да слезем долу в градинката.“ Съответно слязохме. Както и да е. Той беше малко по-тежък и по-опитен от мене. Аз бях обаче много по-млад, може би по-бърз и, уж на шега, започна един спаринг. Но накрая Филип прекрати мача и великодушно го обяви за равен. Обаче аз бях така с видимо поражение общо взето. Както и да е. Та си спомням винаги с много обич за него. Защото той си беше един много свестен и не бих го нарекъл пич - не обичам тая дума - един много свестен мъж, така че това, което, - инициацията, - това, което вие казвате за възмъжаването, - минах през неговата школа общо взето, за което съм му безкрайно благодарен.

Любомир Захариев: Аз съм играл с Филип в Обзор, само че си служех с крака.

Иван Есенски: Кой с какво може.

Любомир Захариев: Кой с какво може.

Петър Пейчев: Той го обяви за равен мача може би. Така великудушен беше в това отношение, но нямаше удари под кръста въобще.

Любомир Захариев: „Истинският боксьор. Боксьорът с характер винаги се връща там, където е направил първите си плахи стъпки в боксовата си кариера.“ „Истинският боксьор. Боксьорът с характер винаги се връща там, където е направил първите си плахи стъпки в боксовата си кариера.“ Има ли нещо вярно в това? Мисля че

Иван Есенски: Има разбира се. Това са

Любомир Захариев: Има зрител на телефона. Заповядайте! Заповядайте!

Зрителка: Ало! Здравейте! Искам много да благодаря на писателя Иван Есенски и да изразя огромното си уважение и почит към неговото тънко познаване на литературата, - на българската душевност и отличната философска интерпретация на тези свързани неща. И моля да прекъсвате хора, които както преди, с такава тафтология... и хора некултурни... и не могат да оценят какъв интелект имат срещу себе си... и какво удоволствие е. За съжаление не често го каните да се насладим на неговите прекрасни...

Любомир Захариев: Да. Така е! Аз често го каня.

Зрителка: Поклон пред този човек!

Иван Есенски: Аз съм от дежурните. Благодаря!

Любомир Захариев: Има ли нещо верно в това, че истинският боксьор, - боксьорът с характер винаги се връща там, където е направил първите си плахи стъпки в боксовата си кариера?

Иван Есенски: Ние и тримата сме бивши спортисти, макар че така, - бивши спортисти. Аз съм майстор на спорта по баскетбол и получих титлата си в Съветския съюз, - не тука, защото играехме там срещу „Крилата на съветите“. Но винаги ще помня моя прекрасен треньор по баскетбол Сава Костурков от Пазарджик, който беше един вдъхновен човек, който... Всъщност нашите треньори бяха хора, които ни учеха на човещина, - не толкова на майсторството на спорта, колкото на благородството на спорта, защото това, - майсторството е като технологията на писане на стихотворение. Знаеш какво е „ямб“, какво е „хорей“, но „Жив е той, жив е!“, - няма да напишеш, нали? И в крайна сметка тези хора в онези години, когато мина нашата младост, имаха една своя лична отговорност пред обществото, пред българския спорт между другото и затова се гордеехме с българския спорт. Сега виждате, че в крайна сметка, - сега използват българския спорт и постиженията му, за да отвличат вниманието на хората от недъзите, - които са ни прояви като червоточе над цялото общество. Хванаха един Гришо и, - само с неговите гаджета, нали? Какво станало там? Как целунал. Как... Чакайте бе хора, вие утре отивате отново на избори, - какво ще направите, - няма ли да помислите най-после?... Как ритнал тоя топката, - как... В крайна сметка, значи, - без тези неща, не може. И при нас тази мущровка физическа, беше едва ли не задължителна, - смяташе се за чест и тогава не се плащаха пари.

Ами аз не съм взел една стотинка през живота си за тези неща. Играех в националния отбор

Любомир Захариев: Аз сега си спомням за моя треньор по бокс Димитър Георгиев от Славия. Той беше изключително етичен човек и голям майстор на...

Иван Есенски: Имаше. Имаше благородство в спорта. Имаше благородство. А не на всяка цена да се постигне определена сума, - определен статус. Да се качиш на седалката на джипа и да вървиш из софийските улици и да не те спират полицаите. Значи, - това е мечтата на кретена в крайна сметка. При Филип Попов! Между другото той осъществявайки този текст. Писал го е много дълго. Това е най-дълго писания му сценарий. Но вижте с каква последователност той мести, - променя мястото на действието. Значи, - Дей Кълвър тръгва от военната база, минава през съответните зали, минава през луксозните хотели. И къде отива?... Отива в Италия. Една среща, където между другото, хич не му е трябвало на Филип Попов, - да праща героя си в Италия. Не му е трябвало на Дей Кълвър да ходи в Италия. Трябвало е на Филип Попов да съпостави нещата, нали? Да съпостави онова, което е днешна Европа и тогавашната Америка. И той я съпоставя с онова, което е материята на въпросите, - зададени от журналистите в Италия. А каква е материята?... Същата невежа история, каквито са днешните журналисти. Същата невежест!... И вижте между другото какво ги интересува тях. Интересува ги жълтото, интересува ги онова, което е под кревата, - не героизма, - не силата, - не майсторството. И това в момента е станало наше ежедневие. Колко години са минали оттогава до сега?... От 91-ва?... Хайде да пресметнете.

Любомир Захариев: Може би Филип Попов се е изживял в ролята си на победител в американски боксов мач?... Значи, - трябва да сложим финала. Ами... Кажете по няколко думи за Филип Попов.

Иван Есенски: Една литература към която принадлежи Филип Попов, аз бих я нарекъл неправилно премълчавана.

Любомир Захариев: А това е точно така!

Иван Есенски: Тази литература, след като ние говорим за нея, - тя вече не е премълчавана! Там аз бих искал да сложа иманета на мои приятели като Атанас Иванов - прекрасен поет,

Любомир Захариев: Ще направим предаване.

Иван Есенски:...на Милош Зяпков, на Петър Атанасов, - който загина, - хора, които създадоха литература достойна за българската книжнина и, - които ние не ги знаем, - нямаме право да ги забравяме!

Любомир Захариев: Да. Така е!

Петър Пейчев: И аз искам да прибавя. Когато говорим за Филип, си спомням на Марк Твен новелата - ако не се лъжа - „Пътуването на Капитан Стормфийлд до Рая.“ Мисля, че в Рая нещата са може би по-добри.

Иван Есенски: Понеже там има капитани.

Любомир Захариев: Да. Значи, - трябва да сложим край на предаването. До другия петък. До другия вторник. Пак от 10 и половина до 12 и половина. Пак, - гледайте ни!

Край